

نیکشهر

سبحان علی حمیدی، مجید رضانی فرد

شهرستان نیکشهر یکی از شهرستان‌های استان سیستان و بلوچستان است. مرکز این شهرستان، شهر نیکشهر است، شهرستان نیکشهر از نظر وسعت سومین شهرستان استان بعد از ایرانشهر و زاهدان بوده و شامل سه شهر نیکشهر، قصر قند، و فنوج و ۱۶ دهستان و ۸۱۶ پارچه آبادی است.

از گند گیاهی است که بوته آن را جوشانده پس از صاف کردن برای درمان سرفه و سرماخوردگی مصرف می‌کنند.

اسیندتان را پس از نرم کردن و ساییدن برای درمان شکم‌درد می‌خورند. بتران گیاهی است بوته‌ای که آن را می‌کوبند و گرد نرمه آن را، که از پارچه نازک عبور داده‌اند، به صورت کپلمه برای ناراحتی‌های معده می‌خورند.

بنگوک گیاهی است که خیس کرده آن را مانند تنباکو روی قلیان می‌گذارند و برای رفع تنگی نفس آن را می‌کشند.

برنج آس را خیس کرده و آبش را جهت گلودرد مصرف می‌کنند.

پورچینگ را با اسپند سیاه مخلوط کرده می‌کوبند و برای رفع ناراحتی معده کپلمه می‌کنند.

پیزباد گیاهی است بوته‌ای که جوشانده آن برای درمان سرفه سینه‌درد و مخلوطش با آب کلنورک برای باد معده و مسمومیت مفید است.

چرمک جوشانده جهت درمان سرماخوردگی و رفع آب‌ریزش بینی مفید است.

چش گیاهی است که آب برگ تازه آن را برای درمان چشم‌درد درون چشم می‌چکانند.

چشمشیم دانه بسیار ریز درختی با همین نام است برای شست‌وشوی چشم و برطرف کردن گوشت اضافی آن درون چشم چکانده می‌شود.

دلی‌درنه را می‌کوبند و نرمه آن را جهت درمان دل‌درد کیلمه مصرف می‌کنند.

ریحان تازه برای جلوگیری از دل‌درد مرتب خورده می‌شود.

سرپل آب جوشاننده آن جهت درمان گلودرد مفید است.

شریش میوه غیرخوردنی از درخت بیابانی است روی سنگ می‌سایند و برای رفع چشم‌درد همانند سرمه به چشم می‌کشند و برای بازکردن سر زخم دمل و کشیدن چرک آن و خشک کردنش روی دمل می‌گذارند.

کونرجوتک را کوبیده و دور زخم می‌گذارند طوری که سر زخم محفظه‌ای جهت هوا داشته باشد، تا اینکه زخم خشک شود.

کلفورک کیلمه کردن نرمه آن با مقداری نمک و یا حل کردن نرمه آن در آب با مقداری نمک و لیمو خشک جهت درمان شکم درد، نفع شکم، باد معده، تب و لرز مفید است.

گردر را یک شب در آب خیس می‌کنند و آب صاف کرده‌اش را جهت درمان دردهای عضلانی، پادرد، کمردرد، تب مالاریا، و روماتیسم ناشتا مصرف می‌کنند.

گوگرت کوبیده برای درمان بیماری‌های جلدی و پوستی مفید است.

مژدم کرده را برای رفع خستگی می‌خورند.

هزگن را جوشانده پس از صاف کردن جهت درمان سرماخوردگی مصرف می‌کنند.

درمان بیماری‌های روحی

در مناطق بررسی شده بیماران روحی و روانی از ملا دعا و تعویض می‌گیرند و یا بیمار را نزد ملا برده و ملا بر او تعویض می‌خواند. البته برای درمان دردهای جسمی نیز از ملا دعا می‌گیرند. علاوه بر این در قصر قند وقتی بیمار به نزد ملا برده شد، ملا ابتدا ورقه‌ای را که در چهار گوشه آن یعنی هر دو گوشه روبه‌روی هم نام ابلیسی لعین و قارون لعین و در مربع داخلی آن حرف «ع» ۳ بار به صورت پیچ در پیچ و بعد نام شداد، هامان، قارون و ابوجهل، لعیان «اما و لا دقیانوس ملعون و لعنت الله فی الدنيا» و آخر نوشته شده جلوی چشمان بیمار می‌گیرد و تا حدود ۱۰ دقیقه باید بیمار به آن نگاه کند، اگر بیمار گریه

کرد که می‌داند، بیمار جنی شده و از اجنه به او ضرر رسیده و آن‌گاه تعویض مربوط را که فرعون لعین، بخت‌النحص لعین، نمرود لعین، شداد لعین، دقیانوس لعین، ابوجهل لعین، قارون لعین، شیطان لعین، ابلیس لعین، خناس لعین، مردود لعین نوشته شده با کمی اسفند برای بیمار دود داده می‌شود سپس آیت‌الکرسی و حزب البحر و سوره مبارکه یاسین و آیه «شهدالله و آیه افحسبتوم تا انته خیرالداحین و آیه قل الومی لله تا من الله الجن و بعد موذتین» هر کدام هفت بار خوانده می‌شود و اجنه و انگشتر حضرت سلیمان قسم داده می‌شود که از وجود بیمار دور شوند و او را آزار ندهند.

جراحات

برای درمان ذخم سوم (sum) (دمل) و کشیدن چرک آن و خشک کردنش میوه غیر خوردنی درخت محلی سریش را روی سنگ خوب می‌سایند و ساییده‌اش روی زخم می‌مالند پس از یکی دو روز و یکی دو بار بستن خشک می‌شود. و برای درمان زخم‌های عمیق نظیر تیرخوردگی و چاقوخوردگی بوته گیاهان محلی گونشیت (gonšt) و کندلک (kondelk) و اشتراک (ešterk) را خوب کوبیده و با لاما پری خارجی و عسل محلی مخلوط کرده روی زخم ضماد می‌کنند.

کوفتگی

برای درمان کوفتگی برگ درخت گیتچک (sitečk) را با میوه درخت سرش و برگ گیاه بوته‌ای صدف (sadāf) و گیاه بوته‌ای گواتگ (govātag) مخلوط کرده و خوب می‌کوبند و روغن حیوانی به آن اضافه کرده و روی محل کوفتگی می‌گذارند و اگر کوفتگی شدید نباشد نمک و زردچوبه را با مقداری روغن حیوانی مخلوط کرده و بر کوفتگی می‌مالند.

دررفتگی

دررفتگی را کمی جلو می‌کشند و آن را عقب می‌دهند و بند و یا استخوان در رفته را به محل اصلی‌اش هدایت می‌کنند سپس آن را با پارچه نازک توری می‌بندند که جریان خون قطع نشود و بعد از یکی روز خوب می‌شود.

شکسته‌بندی

استخوان شکسته را طوری با هم مماس می‌کنند که کاملاً در محل اصلی خود قرار بگیرد سپس پنبه یا پشم گوسفند دور آن گذاشته و پارچه نازک دورش می‌پیچانند آن‌گاه چوب‌هایی را که بدین منظور از شاخه خرما کنار هم قرار داده و با بند به هم بافته‌اند دور عضو شکسته می‌پیچانند و یا روی عضو شکسته قرار می‌دهند و بعد با بند محکم می‌بندند تا عضو شکسته تکان نخورد و بعد هر روز بند آن را شل می‌کنند تا خون جریان پیدا کند بعد از یک، ۲، ۳، و یا ۴ هفته بنا به تناسب سنی فرد عضو شکسته بهبود می‌یابد.

اشخاصی که به امور مختلف طب سنتی می‌پردازند

در تمام نقاط بررسی شده کسی که در کار زایمان زنان (ماما محلی) مبادرت می‌ورزد، جن بوک (janbuk) و به کسی که به درمان انواع بیماری‌های جسمی مبادرت می‌ورزد حکیم و کسی که برای درمان بیماری‌های جسمی و روحی دعا می‌دهد و یا تعویض می‌خواند ملا و به کسی که به شکسته‌بندی مشغول است استا (ostā) می‌گویند.

ابزار و وسایل طب سنتی

قیچی برای ماما محلی.

داس برای کسانی که داروهای گیاهی را جمع‌آوری می‌کند.

کاغذ، قلم، دوات، جوهر، زعفران، بشقاب چینی، کاسه و کتاب دعا، و غیره برای ملایی که دعا یا تعویض می‌دهد.

بند (نخ محکم) و چند تکه چوب و کارد یا چاقو و پنبه یا پشم برای شکسته‌بند.

